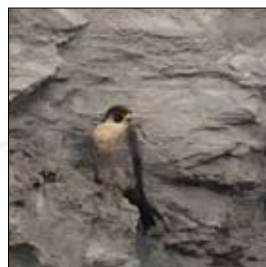

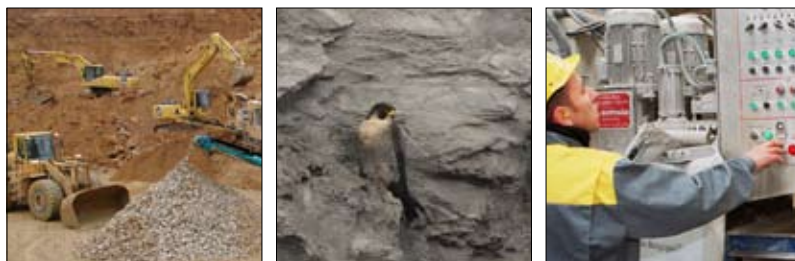
Fediex

Lid van Fortea

Groeves, motor van duurzame ontwikkeling

Jaarverslag van de ontginningsindustrie 2010

Inhoudsopgave

1. Editoriaal	3
2. De economische pijler	4
2.1. Een opmerkelijke industriële aanwezigheid	5
2.2. Producten die onmisbaar zijn voor de economie	6
2.3. Toegang tot de afzettingen	7
3. De leefmilieupijler	8
3.1. De herinrichting van de groeves	9
3.2. Biodiversiteit	12
3.3. Innovatie op het vlak van transport.....	15
3.4. Energie en klimaatwijzigingen	17
4. De sociale pijler	18
4.1. De werkgelegenheid in de ontginningsindustrie	19
4.2. De veiligheid op het werk	21
4.3. De banden met de lokale gemeenschap.....	22

Foto: diatheek FORTEA

Editoriaal

De ontginningsindustrie is al vele jaren geïnteresseerd in duurzame ontwikkeling. 2010 wordt op dit punt een regelrecht scharnierjaar. De groeven publiceren immers voor het eerst een rapport dat volledig gewijd is aan deze problematiek die cruciaal is voor de toekomst van onze samenleving en onze ondernemingen. Dit rapport gaat zelfs veel verder dan ons initiatief van 2008, met de brochure "Groeven en Duurzame Ontwikkeling".

Om van deze nieuwe publicatie een almaar geloofwaardiger en op lange termijn nuttig instrument te maken, heeft de ontginningsindustrie namelijk een aantal indicatoren ingevoerd die zullen dienen als de bakens voor continue verbetering. Deze indicatoren zullen om de twee jaar systematisch gemeten, geanalyseerd en gepubliceerd worden. Zij zullen mettertijd – op hun beurt geïntegreerd in een proces van permanente verbetering – almaar relevanter worden. Het moet duidelijk zijn dat dit alles een concreet engagement vanwege de sector inhoudt, ondersteund door een reële wil tot openheid en communicatie met het publiek.

De groeve-uitbaters beseffen dat zij – vooral op het vlak van biodiversiteit – een positieve bijdrage leveren tot duurzame ontwikkeling. In dit verslag leest u hier meer over. De ontginningsindustrie wil zich echter nog op veel meer domeinen dynamisch en verantwoordelijk opstellen. Enkele voorbeelden om dit te illustreren:

- nieuwe schiettechnieken zorgen vandaag voor een aanzienlijke vermindering van de geluidshinder en trillingen vanwege de explosies in de groeves;
- de opleiding voor onze machinebestuurders om het brandstofverbruik te beperken;
- opleiding tot 'biodiversiteitsverantwoordelijke' voor werknemers die in de groeves werken: zij zullen toezien op 'good practices' voor het leefmilieu;
- de vrijwillige verdere uitbouw van het vervoer via de waterwegen;
- enz.

Op basis van deze engagementen is de ontginningsindustrie ervan overtuigd dat ze haar steentje bijdraagt tot de ontwikkeling en het welzijn van onze samenleving. Met haar onmisbare producten en haar respectvolle industriële aanpak hebben de groeves veel te bieden aan de huidige generaties. En wij hebben vandaag inderdaad ook al oog voor de komende generaties!

Michel Evrard
Voorzitter

2. De economische pijler

Foto: diatheek Calcaires de la Sambre

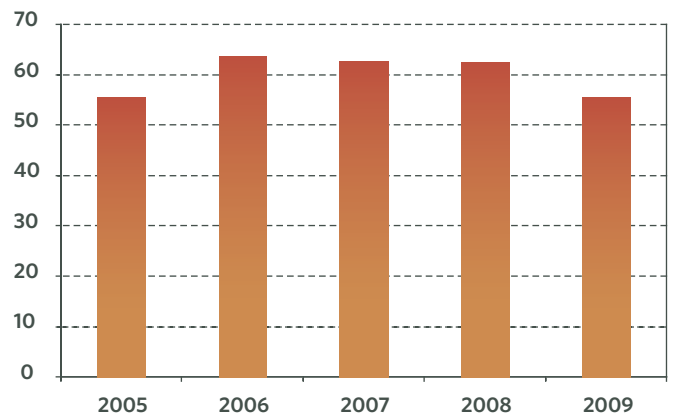
2.1 Een opmerkelijke industriële aanwezigheid

De ontginningsindustrie heeft onmiskenbaar stevige troeven voor het economische landschap van dit land. Om te beginnen heeft ze een belangrijk gewicht in de Belgische industriële activiteit: in 2009 werd bijna 65 miljoen ton (alle producten samen) geproduceerd, waarvan bijna 56 miljoen ton door de leden van FedieX. De totale omzet hiervan wordt geraamd op meer dan 580 miljoen euro. Deze gegevens illustreren de realiteit van de sector goed: de leden van FedieX realiseren in ons land immers meer dan 85 % van de totale productie van gesteente.

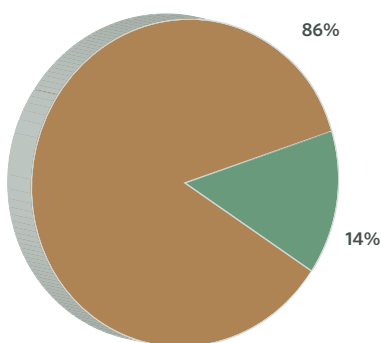
De mijnbouw- en delfstoffenindustrie is dan ook een essentiële schakel in de economische keten en de Belgische samenleving. Dit belet echter niet dat ook de groeves te lijden hebben onder de zware crisis die onze bedrijven teistert. In dit verband toont volgend schema duidelijk de klap van 11 % die de jaarproductie van 2009 incasseert in vergelijking met 2008. Het bereikte niveau komt niettemin overeen met dat van de jaren 2001-2005 ... De periode 2006-2008 was inderdaad vrij uitzonderlijk.

De spreiding van de ontgonnen productie door de leden van FedieX over de producttypes varieert weinig van jaar tot jaar. Wat in het volgende schema (cijfers 2009) vooral opvalt, is zeker en vast de dominante plaats van het gewicht van kalksteen.

Totale productie van de leden van FedieX (in miljoen ton)

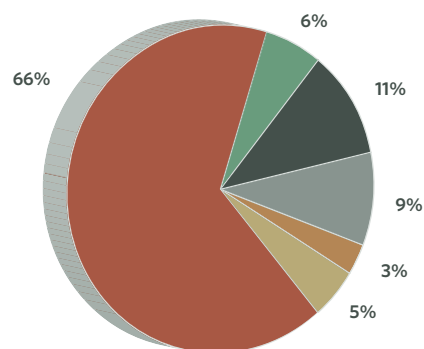

Productie van de FedieX-leden in de totale productie van de sector van de ontginningsindustrie (met inbegrip van productie, afgestaan voor de productie van klinker en kalk)

■ Productie leden FedieX
■ Productie niet-leden FedieX

Spreiding van de productie, ontgonnen door de leden van FedieX, volgens producttypes

■ Kalksteen en mergel
■ Zandsteen
■ Zand
■ Porfier
■ Alluviaal land
■ Alluviaal zee

Indicatoren van representativiteit
100 %
van de FedieX-sites

2.2 Producten die onmisbaar zijn voor de economie

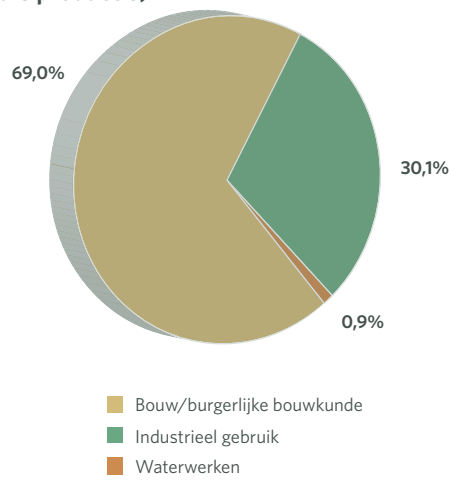
Europa verbruikt jaarlijks drie miljard ton granulaten. Dit betekent doodeenvoudig dat er een essentiële behoefte is aan die producten: voor huizen, appartementen, wegen, bruggen, laad- en loskades, sluizen, spoorwegen, fietspaden, ziekenhuizen, industriële gebouwen, elektrische centrales, scholen, universiteiten, stations enz. Die behoeften in de constructie vormen 90 % van de afzet van groeveproducten (Belgische markt). Ze vormen namelijk de basis voor de fabricage van kalk, cement en beton.

Dat is echter niet alles. De groeveproducten zijn zeer gediversifieerd (kalksteen, zandsteen, zand, klei, porfier, grind, ...) en zijn componenten in de samenstelling van zeer vele industriële en consumptieproducten: staal, papier, glas, verf, textiel, plastic, geneesmiddelen, suiker, rook- en waterbehandeling enz. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat per Belg jaarlijks - statistisch - ongeveer 6.500 kilo granulaten geproduceerd wordt!

Door de alomtegenwoordigheid van haar producten en het onmisbare karakter ervan, eist de mijnbouw- en delfstoffenindustrie een essentiële plaats op in ons dagelijkse leven. Ze staat centraal in het industriële en maatschappelijke weefsel. De minerale rijkdom van de Belgische ondergrond is ongetwijfeld een echte troef voor ons land.

Als kanttkening hierbij moet men beseffen dat de ontginning en de aanwending van die overvloedige natuurlijke rijkdom niet vanzelfsprekend zijn. Vermalen granulaten zijn bijvoorbeeld zeer goedkoop: de prijs van een kilo koffie komt overeen met die van twee ton gemalen gesteente. Er moeten dus vele, vele tonnen steengruis verkocht worden vooraleer de onderneming aan winst mag beginnen te denken ...

Bestemming van de producten van de ontginningsindustrie (totale productie)

Indicatoren van representativiteit
100 %
van de FedieX-sites

Gebruikstypes

2.3 Toegang tot de afzettinglagen

Een bijzonder kenmerk van de ontginningsindustrie is dat ze nooit statisch zal zijn. Elke groeveontginning – om het even of het harde rots, zand, klei of siergesteente betreft – ontwikkelt zich noodzakelijk in de ruimte.

De gewestelijke wetgeving voor ruimtelijke ordening (zowel in Wallonië als in Vlaanderen) definieert de perimeters waar ontginningsactiviteit kan worden toegestaan. Deze perimeters worden ‘ontginningszones’ genoemd. Een ontginningszone wordt meestal in drie hoofdzones verdeeld:

- De oppervlakte in activiteit: de ontginnings sleuf, de vaste industriële installaties (brekers, ovens, ...) en de permanente infrastructuur (kantoren, parkings enz.);
- De oppervlaktes die na ontginning opnieuw werden ingericht;
- Zones **die nog niet ontgonnen en nog niet heringericht werden** en beschikbaar zijn op het gewestplan. Merk op dat deze niet allemaal reserves vormen, bijvoorbeeld omdat er niet noodzakelijk altijd een exploitatievergunning bestaat.

Door de bedrijfsactiviteit zelf, geraken deze ontginningszones geleidelijk uitgeput. De groeve-uitbaters zijn dan ook – logisch – voortdurend verplicht te vragen om nieuwe ontginningszones bij te schrijven ter vervanging van de ‘verbruikte’ en heringerichte zones.

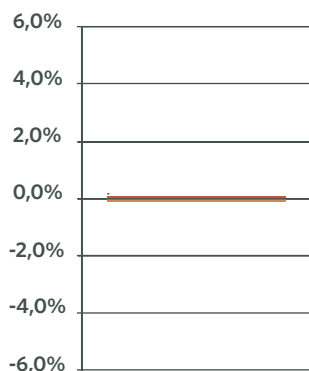
Deze procedure is echter bijzonder zwaar en de behandelingstermijnen van dossiers bereiken limieten die men soms niet voor mogelijk houdt. Tientallen vragen tot wijziging van gewestplannen en vergunningen – waarbij het telkens gaat om plannen tot ontwikkeling van activiteiten – worden vandaag verlamd door deze buitensporige onderzoekstermijnen.

De volgende grafieken zijn bepaald ontvullend wat deze problematiek aangaat. Tussen 2007 en 2009 werd geen enkele nieuwe ontginningszone bijgeschreven in het gewestplan. De heringerichte oppervlakte nam daarentegen met gemiddeld 2,5 % per jaar toe. De oppervlakte die wordt gevormd door de reserves (maar ook door niet-beschikbare zones), neemt af. Dit toont goed aan dat de ontginningsindustrie bezig is haar reserves uit te putten en momenteel dus geen duidelijk toekomstbeeld kan hebben!

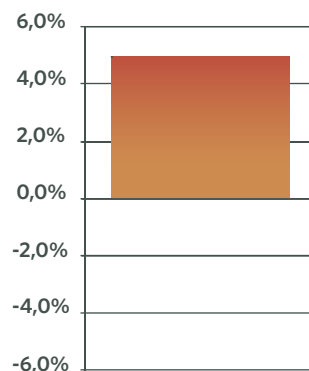

Foto: diatheek Calcaires de la Sambre

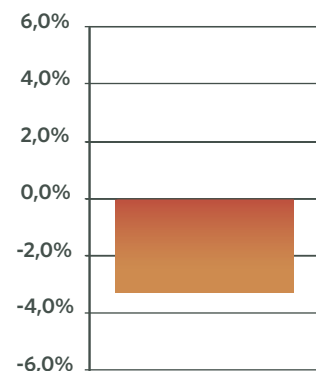
Evolutie van de ontginningszones van 2007 tot 2009

Evolutie van de heringerichte oppervlakte binnen de ontginningszones van 2007 tot 2009

Evolutie van de beschikbare oppervlakte op het gewestplan binnen de ontginningszones, van 2007 tot 2009

Indicatoren van representativiteit
48 %
van de Fediex-sites

Opmerking: de totaliteit van de beschikbare zone op het gewestplan is niet noodzakelijk gelijk te schakelen met reserves.

3. De leefmilieupijler

Foto: diatheek Carmeuse

3.1 De herinrichting van de groeves

De ontginningsactiviteit is op zichzelf niet vervuilend maar transformeert het milieu gedurende een variabele tijd - afhankelijk van de vergunningen - en geeft het terrein vervolgens terug aan de natuur, de landbouw, het bos of een ander project (recreatie, educatieve ruimte, ...).

De groeve-uitbaters zijn bijzonder oplettend om de milieuhinder te beperken, en zien er bovendien systematisch op toe om gunstige voorwaarden te scheppen om de ontginningsites achteraf terug te geven aan de natuur. Zij doen dit vóór, tijdens en na de ontginningsfase.

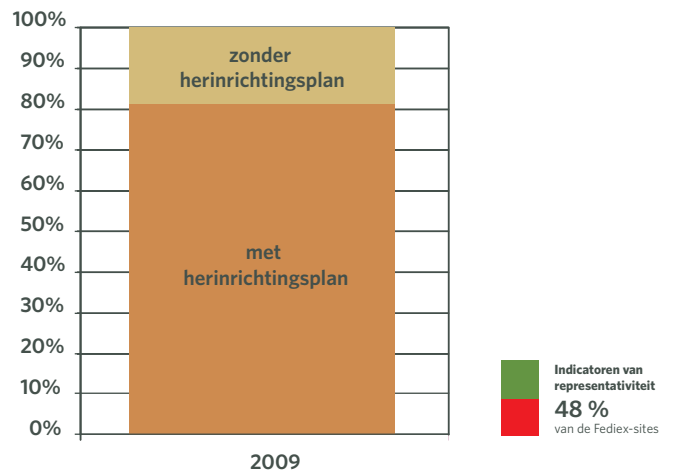
Het beroep is ook wat deze materie betreft trouwens streng gereguleerd. Het verkrijgen van een milieuvergunning is een zware procedure waarin vele partijen geraadpleegd worden: de lokale bevolking, de raadgevende Commissies en de verschillende betrokken industriële en politieke spelers. In het Waals Gewest preciseren de sectorvoorwaarden voor groeves - vervat in het besluit van de Waalse overheid van 17 juli 2003 en aangevuld door het besluit van 27 mei 2009 - alle voorwaarden die moeten worden nageleefd voor de herinrichting van de groeves, maar ook voor de bescherming van het grond- en het oppervlaktewater, de uitstoot van stof, lawaaihinder en trillingen.

De milieuvergunning verwijst meestal naar een minutieus opgesteld herinrichtingsplan dat als belang-

rijkste doelstellingen heeft: beveiliging en behoud van de sites en zelfs verbetering van de biodiversiteit. In de meeste gevallen gaat dit herinrichtingsplan hand in hand met de verplichting voor de groeve-uitbater om een 'zekerheid' in te bouwen. Deze wettelijke term bedoelt een financiële waarborg (in de vorm van een verzekering of het deposito van een bedrag op een geblokkeerde rekening) die pas vrijkomt zodra voldaan is aan de verplichtingen aangaande heraanleg!

De meeste van de groevesites beschikken over een dergelijk plan (cf. grafiek). Zelfs als de vergunning geen gedetailleerd plan bevat, zijn de groeve-uitbaters niet ontheven van de naleving van de hoger genoemde sectorvoorwaarden en van de verplichtingen tot herinrichting die eruit voortvloeien.

Percentage van de groevesites die beschikken over een herinrichtingsplan, onderworpen aan een borgstelling

Good practices

De herinrichting van de Mehaigne en zijn omgeving

Wie groeve zegt, bedoelt het delven van gesteente ... en dus het omwoelen van de omgeving. Dat is echter niet altijd negatief. Integendeel. Vandaag lijkt het geen twijfel meer dat de biodiversiteit van deze sites tijdens en na een ontginning groter is dan ervoor. (Zodra de ontginning beëindigd wordt, herstellen de uitbaters de site in haar toestand en geven ze aan de natuur terug wat haar werd afgenomen.)

Dat is precies wat Carmeuse heeft gedaan rond de groeve van Moha. Een gedeelte van de site en de omgeving van de exploitatie zal worden beplant met diverse soorten, variërend volgens de ligging.

Eik, beuk, lijsterbes, linde en wilg zijn de favoriete inheemse soorten die worden geselecteerd om de bosrijke omgeving te herstellen. De taluds en andere ophogingen worden voornamelijk bedekt met kreupelhout waarin vooral kardinaalsmuts, vlier, kornoelje, ege-lantier, sleedoorn, ... aan bod komen. Dat struikgewas wordt een

Foto: diatheek Carmeuse

paradijs voor kleine zangvogels die er bescherming en beschutting zullen vinden. Grasmussen en vlamsijsjes zullen er overvloedig nestelen. Het suikerrijke fruit van dit struikgewas zal ook voedsel zijn voor trekvogels die hier na het zomerseizoen overwinteren.

Carmeuse zal hier tot slot ook een specifiekere inrichting verzorgen in samenwerking met de gewestelijke autoriteiten en de wetenschappelijke kringen. Zo heeft een vistrap het herstel van de migratie van 33 verschillende vissoorten in de Mehaigne bewerkstelligd. Dit is een zeer mooi voorbeeld van ontwikkeling van de biodiversiteit!

De herkolonisatie van de site door soorten met een voortrekkersfunctie, de aanleg van toevluchtzones voor bepaalde soorten maar ook de diversificatie van de topografie van de site zijn essentiële elementen in dit plantype. Verder heeft het opgelegde herinrichtingsplan altijd aandacht voor het respecteren van de fundamentele kenmerken van de sites: de heraanleg van een site wordt meestal uitgevoerd met materialen die werden verplaatst tijdens de ontginningsactiviteit, en de aanplantingen respecteren de natuurlijke geografische spreiding van de inheemse soorten.

Dankzij deze herinrichtingsplannen konden in heel Wallonië oude groevesites getransformeerd worden tot beboste zones, waterpartijen, natuurreservaten (die intussen soms beschermd zijn wegens hun bijzonder biologisch belang). Deze inspanningen getuigen van een reële wil bij alle betrokkenen om te ijveren voor een terugkeer naar de natuur in de ontgonnen sites. Maar hoewel terugkeer naar de natuur de doelstelling is van de meeste herinrichtingsplannen, kan dit soms een andere richting uitgaan: soms is bijvoorbeeld de aanleg van een cultuur- of recreatiegebied voorzien.

Foto: CBR

Good practices

Herinrichting van 'terril 4' van Les Dolomies in Marche-les-Dames

In Marche-les-Dames ontgint Les Dolomies een dolomietafzetting die oorspronkelijk onder de landbouwgronden lag.

De afgegraven laag aarde die bovenop de ruim 20 meter dikke laag gesteente rustte, bestond uit ongeveer 30 cm bebouwbare aarde, 3 tot 6 meter kleiachtig leem, een laag van variabele dikte kleiachtig zand en tot slot uit geërodeerde rotskoppen waarvan de holtes door de tijd gevuld waren geraakt met zand, klei, rolstenen, ... De aarde en de 'steriele' materialen (ongeschikt voor gebruik) die voortkomen van het afgraven van de groeve, werden opgeslagen in het gedeelte van de groeve dat uitgeput was geraakt.

De groeve van 'Dolomies de Marche-les-Dames' heeft zich sinds verscheidene jaren georganiseerd met het oog op de terugplaatsing van de afgravingsmaterialen in de volgorde waarin ze werden gevonden op de plaats waar het dolomiet werd gedolven. Op die manier werd opnieuw een vlakke zone van verscheidene hectare heraangelegd die aan de landbouw werd teruggegeven als maaibeide. De boer heeft deze gronden teruggenomen en realiseerde in 2009 een - vrij magere - eerste oogst. In 2010 kon hij echter al 2 keer maaien.

Foto: Carrière des Dolomies de Marche-les-Dames

Foto: J. Wuelche, diatheek CCB

3.2 Biodiversiteit

De natuurlijke bijdrage van de groeves tot de biodiversiteit

De groeves hebben door hun industriële activiteiten 'de facto' een belangrijke impact op het landschap en de aard van de bodem. Die impact is echter niet wat men meestal denkt ... Dit wordt vandaag almaar duidelijker, en alle milieuspecialisten bevestigen het: de ontginningsactiviteiten zijn veeleer transformatief dan destructief. Ze spelen zelfs een drijvende rol in het behoud en zelfs de ontwikkeling van de biodiversiteit!

De wetenschappers hebben namelijk kunnen vaststellen dat de groeves bijdragen tot het ontstaan van zeldzame en biologisch zeer waardevolle habitatzones in België. De voorbeelden volgen elkaar op: rotskliffen die bloot komen te liggen, kunnen een verblijfplaats worden voor de oehoe of voor de slechtvalk; er is de creatie van puin of esdoornbosjes op hellingen, de vorming van stilstaande waterpartijen die niet aangesloten zijn op het waternetwerk, de voorbereiding van zandachtige kliffen waar rivierzwaluwen graag toeven, de realisatie van droge heide of kalkhoudende weiden... Al die habitats gelden voor de Europese wetgeving als "habitats van communautair belang" (Richtlijn 92/43/CE). Ze vormen stuk voor stuk toevluchtsoorden voor een groot aantal bedreigde soorten.

Foto's: Carmeuse

Een sector die actiebereid is

De sector wil profiteren van zijn troeven op het domein van biodiversiteit om het bestaande te overtreffen. De sector beseft namelijk dat hij zijn bijdrage tot de ontwikkeling van biodiversiteit op zijn sites nog kan verhogen. Er kunnen zeker nog diverse andere maatregelen worden genomen, volledig in overeenstemming met de exploitatieplannen, om de habitats en de soorten nog beter te beschermen. Wij moeten die acties echter eerst kennen, evalueren en precies determineren. Hiertoe is samenwerking tussen groeve-uitbaters en experts (vooral biologen) onmisbaar.

In die context lanceert FedieX op 15 december 2010 haar eerste **actieplan voor biodiversiteit**. Dit actieplan wordt opgebouwd rond drie belangrijke krachtlijnen:

- De sensibilisering van het publiek, intern en extern. Aan de groeve-uitbaters en de buitenwereld – via een gepast communicatiebeleid – laten weten welke bijdragen de ontginningsactiviteit levert voor de biodiversiteit, en dit in het kader van de bestaande praktijken aangaande ontginning en herinrichting;
- De realisatie van een basisdocument dat bedoeld is om aan te tonen dat biodiversiteit en groeves niet incompatibel zijn. Dit kan meer bepaald door diverse acties te beschrijven die biodiversiteit kunnen verzoenen met ontginningsactiviteit (bescherming van nesten in de broedperiode, enz.);
- De creatie en de organisatie van specifieke opleidingen voor de personeelsleden van de groeves, waarin goed beheer van de biodiversiteit in het kader van de ontginningsactiviteit centraal staat.

FedieX heeft universitaire experts gevraagd om het wetenschappelijke basiswerk te realiseren, om de kwaliteit en de geloofwaardigheid van haar acties te garanderen.

Foto: diatheek CBR

De groeves en Natura 2000

De Europese 'habitats'-richtlijn regelt in het algemeen de procedures die verbonden zijn met de behandeling van de 'Natura 2000'-zones. Deze Richtlijn bepaalt dat een gepaste effectenanalyse wordt gerealiseerd voor alle projecten die de integriteit van een 'Natura 2000'-site kunnen beïnvloeden. In het bevestigende geval mag het project in kwestie slechts onder bepaalde, bijzonder strenge voorwaarden een vergunning krijgen en uitgevoerd worden.

Het spreekt vanzelf dat 'cohabitatie' tussen een 'Natura 2000'-zone en de groevesites in of in de nabije omgeving van een dergelijke zone belangrijk is voor onze sector.

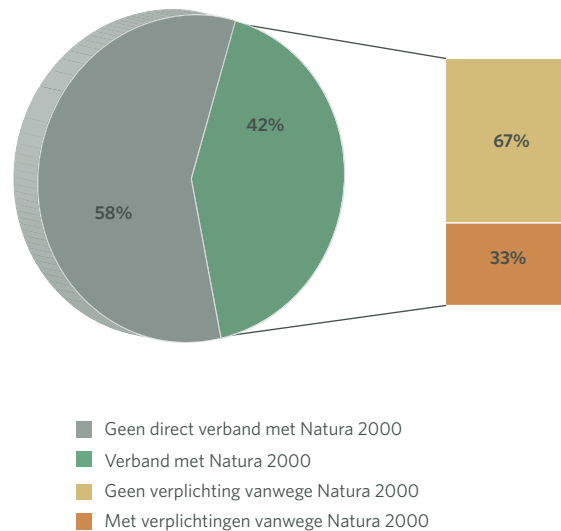
Er heeft in dit verband op Europees niveau een ruim debat plaatsgevonden, dat in juli 2010 is uitgemond in de publicatie van een gids van de Europese Commissie met betrekking tot het voeren van ontginningsactiviteiten met respect voor de 'Natura 2000'-eisen. (Deze gids 'Non-energy mineral extraction and Natura 2000' telt meer dan honderd pagina's.)

De gids is in het bijzonder bedoeld voor de niet-energetische delfstoffenindustrie. Hij omvat en vulgariseert de essentie van de 'Habitats'-richtlijn en biedt een technische en juridische interpretatie ervan, specifiek op maat van onze sector.

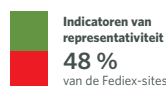
De Commissie benadrukt hierin met name het feit dat ontginningsprojecten niet per definitie uitgesloten zijn in 'Natura 2000'-zones, al moet hun effect uiteraard zorgvuldig onderzocht worden. Zij erkent ook - tot tevredenheid van de sector - dat de ontginningsprojecten *in fine* weldadig kunnen zijn voor de biodiversiteit.⁽¹⁾ Zij citeert zelfs de vele inspanningen die de sector in dit verband levert.⁽²⁾

Tot slot wordt dit standpunt nog bekrachtigd door het onderzoek dat FedieX in het kader van onderhavig rapport heeft gevoerd. Dit onderzoek maakt inderdaad duidelijk dat 42 % van de groevesites actief is in, of in de nabijheid van een 'Natura 2000'-site. Slechts één derde van de sites werkt onder bepaalde bijzondere voorwaarden die te maken hebben met deze nabijheid (beperking van de stofverspreiding, beheersing van trillingen, bescherming van de toevoer van water uit het waterwegennet enz.). Voor de overige twee derden werd het niet nuttig geoordeeld bijzondere voorwaarden op te leggen. Dit lijkt uiteraard te bewijzen dat de harmonieuze cohabitatie (ontginningsindustrie / beheer van de biodiversiteit) zoals de Commissie deze wenste, een realiteit kan zijn.

Cohabitatie tussen groevesites en 'Natura 2000'-sites

Verband met Natura 2000: Percentage van de groevesites die actief zijn in of in de onmiddellijke omgeving van een 'Natura 2000'-site.
Beperkingen wegens Natura 2000: verplichting van supplementaire exploitatievoorwaarden.

⁽¹⁾ There are also a growing number of examples of where an extraction site has, over the course of its entire life cycle, delivered an overall net benefit for biodiversity. This is because more and more quarries, pits and mines are being rehabilitated at the end of their life, with biodiversity in mind. Where this occurs in an already impoverished natural environment, such rehabilitated sites have the potential to make a significant positive contribution to biodiversity by providing new habitats for wildlife.

⁽²⁾ Non-energy extractive industries are making important efforts not only to reduce their impacts but also to contribute to biodiversity conservation, in particular through the rehabilitation of extraction sites and the implementation of biodiversity offsets.
- Site rehabilitation can also make a contribution to creation of habitats and conservation of certain species that are protected under the EU Nature Directives.
- Increased rehabilitation of mines and quarries has led to more recognition of their potential to contribute to biodiversity objectives.
- Biodiversity offsets represent a practice often used by the NEEI to compensate for unavoidable impacts on biodiversity resulting from their activities. This practice may also provide opportunities to enhance habitats and species populations in the EU.

Deze twee opmerkingen komen uit het document 'Guidance document: non-energy mineral extraction and Natura 2000' (opmerking 1: pagina 28 / opmerking 2: pagina 69). U kunt dit document raadplegen op http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

Foto: J. Van Hevel, diatheek CCB

3.3 Innovatie op het vlak van transport

Wat het transport betreft, is de ontginningsindustrie vastbesloten om oplossingen te ontwikkelen die beter beantwoorden aan duurzame ontwikkeling. Dat is helemaal niet evident. Men moet inderdaad vastbesloten zijn om de eenvoudige realiteit te kunnen omzeilen, namelijk dat mobiliteit in ons land is opgebouwd rond de weg. Het Belgische transportnet bestaat vooral uit wegen: het gaat om ongeveer 30.000 km, goed voor 86 % van het totale vervoersnetwerk. De spoorwegen strekken zich uit over 3.500 km; de bevaarbare waterwegen tellen slechts 1.540 km ... Dat zijn respectievelijk 10 % en 4 % van het totale vervoersnetwerk in België.

Uit die realiteit vloeit voort dat het wegtransport het belangrijkste is: ongeveer 80 % van de leveringen van de ontginningsindustrie wordt effectief per vrachtwagen vervoerd. Onderstaande grafiek bewijst niettemin de reële belangstelling van de Fedix-leden voor het gebruik van de waterwegen, waar dit mogelijk is. In 2009 werd namelijk 18 % van de totale levering van granulaten via de waterweg geleverd. Dit eervolle cijfer stagneert op een niveau dat gelijkwaardig is met dat van de vorige jaren. De grenzen van de toegang tot de waterweg zijn kennelijk bereikt: de geografische ligging van de groeve is een essentiële parameter.

Totale leveringen per transportmodus

Indicatoren van representativiteit
100 %
van de Fedix-sites

De groeve-uitbaters zijn zich echter bijzonder bewust van de voordelen die het transport via het water biedt. Het is om te beginnen een transportwijze die indruk wekt in termen van volumes: een binnenvaartuig kan het equivalent laden van de lading van 40 vrachtwagens (concreet: de ordegrootte van 1.300 ton). Deze transportwijze is ook veiliger dan het wegtransport (ongevallen gebeuren zelden) en duidelijk minder vervuilend. In dit verband is het wetenswaard dat een vrachtwagen 250 gr CO₂ uitstoot per vervoerde productton, terwijl een binnenvaartuig slechts 30 gr uitstoot! Tot slot is de reële kostprijs – rekening houdend met de kostprijs van de infrastructuur – gevoelig lager dan die van de weg.

Omgekeerd moeten we toegeven dat de snelheid van het transport over water duidelijk kleiner is, en dat er weinig leveringen ‘van poort tot poort’ mogelijk zijn. Het gaat veeleer om een intermodale transportwijze, wat een complexere organisatie en gespecialiseerde tools vergt. De ontginningsindustrie zou daarom willen dat de overheden meer zouden investeren in moderne infrastructuren die aangepast zijn aan de multimodaliteit van het transport van morgen: havens, sluizen, kades, sporen, ... zonder het onderhoud te vergeten, zoals een geregeld uitbaggeren van de waterwegen. Alleen tegen die prijs zal er een almaar betere ontwikkeling mogelijk zijn van de transportwijzen, met kleinere milieueffecten voor mens en natuur.

Good practices

Gebruik van de Maas voor het transport van gesteente

In het begin van de jaren 90 verliep het grootste gedeelte van het transport van ruw dolomiet naar de klanten van ‘Dolomies de Marche-les-Dames’ met de vrachtwagen.

Momenteel verloopt meer dan 65 % van dit verkeer via de Maas. Gemiddeld verlaten zo’n vijf tot zeven binnenvaartuigen met een capaciteit van 1.500 ton dagelijks de kades in Namèche. Dit percentage zou nog verhoogd kunnen worden indien het bedrijf over een groter aantal kades zou kunnen beschikken.

Bij de autonome Haven van Namen ligt overigens (al meer dan twee jaar) een wijzigingsaanvraag op tafel, om een bestaande kade die werd ontworpen om boten te laden met behulp van een hydraulische schep – die niet meer wordt gebruikt door de groeve-uitbater – om te vormen tot een kade met een stortkoker waarmee de vrachtwagens hun lading rechtstreeks in het ruim zouden kunnen kiepen.

Foto: Carrière des Dolomies de Marche-les-Dames

3.4 Energie en klimaatsverandering: een vrijwillig engagement van de sector

De sector van de 'ontginnings- en veredelingsbedrijven van onbrandbare gesteenten' heeft zich sinds 2006, in samenwerking met het Waals Gewest, verbonden tot een Sectorakkoord met als doelstelling de energie-efficiëntie te verbeteren en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Het Sectorakkoord betreft een twintigtal ontginnings-sites die samen ongeveer 1.800.000 GJp energie per jaar verbruiken, wat overeenkomt met een uitstoot van ongeveer 105.000 ton CO₂.

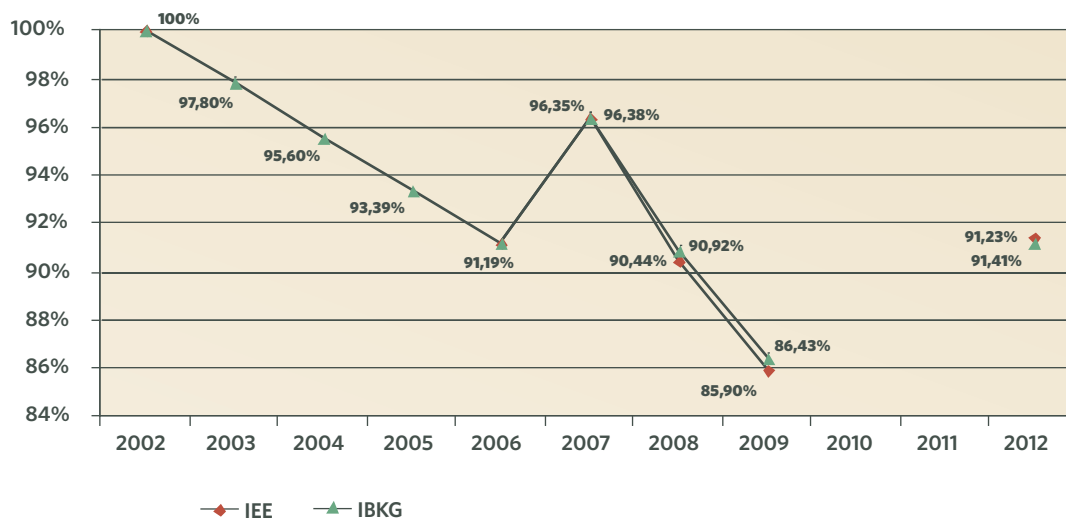
De ondernemingen die het sectorakkoord hebben ondertekend, hebben zich ertoe verbonden om de energie-efficiëntie (IEE) tegen 2012 met 8,6 % te verbeteren en de CO₂-uitstoot (IBKG) met 8,8 % te verminderen.

De inspanningen vanuit de industrie zijn veelbelovend: de sector kent sinds 2007 een constante prestatieverbetering en overtreft al in 2009 de verbintenissen die waren vastgelegd in het Sectorakkoord.

Ondanks deze goede cijfers heeft de economische crisis vele bedrijven belet om te investeren zoals voorzien in de individuele actieplannen (bv.: investering in hoogrendementmotoren) die de structuur vormen van de sectorakkoorden. Men kon dus een terugval verwachten in de twee prestatie-indexen. In werkelijkheid was niets minder waar. Deze paradox is echter te verklaren. De huidige delicate economische periode heeft de ondernemingen verplicht om rationaliseringsprogramma's in te voeren om alle kosten te drukken, met inbegrip van de werking van de installaties. De maatregelen bleken in hun geheel gunstig te zijn voor de verbetering van de energie-efficiëntie van de ondernemingen in de sector.

Tenzij er een belangrijk incident zou plaatsvinden, zou de sector erin moeten slagen om zijn doelstellingen voor 2012 te realiseren.

Evolutie van de IEE- en IBKG-indexen

Indicatoren van representativiteit
21 %
van de Fediex-sites

4. De sociale pijler

Foto: E. Schelstraete, Fortea

4.1 De werkgelegenheid in de ontginningsindustrie

De ontginningsindustrie is door de geologie van het land nadrukkelijk aanwezig in het Waals Gewest, en is hier dan ook een belangrijke werkverschaffer. In deze periode van opeenvolgende crisissen houdt de groevesector ongeveer 3.200 mensen aan het werk. Dit cijfer loopt zelfs op tot meer dan 9.000 als men ook de indirecte jobs rond deze industrie meerekent. In dit verband moeten we ook benadrukken dat de groevesector ook op lange termijn werk verschaft. Een groeve (zand, kalksteen, zandsteen, ...) opent altijd voor langere tijd en kan zijn afzettingsslaag niet delocaliseren! De mijnbouw- en delfstoffenindustrie blijft trouwens jaarlijks investeren in haar infrastructuur ... Dat is in het huidige economisch klimaat niet te verwaarlozen!

De opleidingen die de sector organiseert

Chef-mijnbouwer

Fediex organiseert al bijna 25 jaar de opleiding voor wie explosieven moet hanteren in de groeve. Het absoluut veilige gebruik van explosieven is de basis van de cursussen die worden verzorgd door experts van de FOD Economie en experts uit de groeves. De voorbije jaren heeft Fediex - vanuit een bekommernis om conform de Europese normen te werken - haar lesplan verder ontwikkeld en versterkt. De kennis van de chef-mijnbouwers, meer bepaald wat de geologie aangaat, is verbeterd.

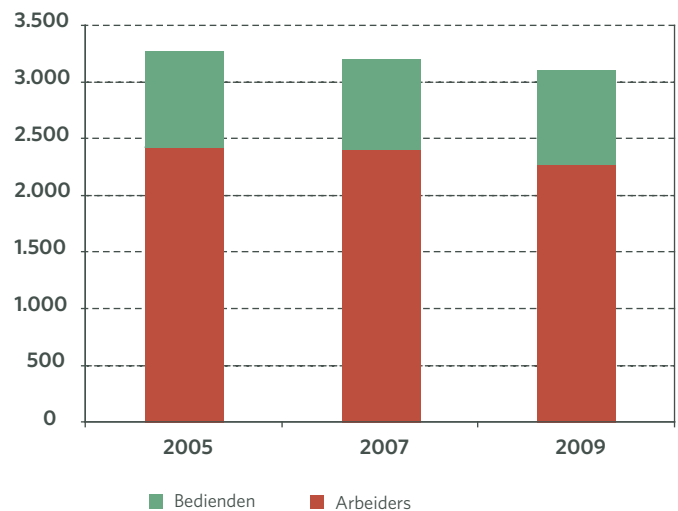
De dag van de BGEE

Elk jaar wordt een opleidingsdag georganiseerd voor alle geïnteresseerde chef-mijnbouwers. Het lidmaatschap van Fediex is geen vereiste. Tijdens deze lessen worden de nieuwste ontwikkelingen in explosieven en bijbehorende uitleg uitgelegd voor de deelnemers (theorie + praktijk). De aanwezige chefs-mijnbouwers maken ook gebruik van deze unieke gelegenheden om meningen en standpunten rond hun professionele ervaringen uit te wisselen.

Dumpers en laders voor de groeve

De specifieke kenmerken van de laad- en transportmachines voor de losgehakte of vermalen materialen eisen specifieke opleidingen. Fediex organiseert deze in samenwerking met een bedrijf dat gespecialiseerd is in opleiding en veiligheid. In deze cursus gaat de aandacht naar de veiligheid van het personeel en van het materieel. De theoretische lessen worden gevolgd door een praktische opleiding op het terrein met de machine van de operator. Deze opleiding eindigt met de aflevering van een besturingsbekwaamheidsattest.

Aantal directe jobs

Indicatoren van representativiteit
100 %
van de Fediex-sites

Foto: diatheek La Pierre Bleue Belge

Veiligheid

Elk jaar vindt ook een studiedag techniek/veiligheid plaats ('Onthaal van personeel in de groeve', 'Sensibilisering van het personeel tot veiligheid', 'Consignatie' enz.) in een groeve van een Fediex-lid. Preventieadviseurs of leden van de hiërarchische lijn nemen deel aan deze 'veiligheid'-opleiding die wordt toegelicht met concrete voorbeelden, toegepast in de groeves.

Varia

Allerlei opleidingen door gespecialiseerde bedrijven, zoals de 'Opleiding tot bestuurder van zware machines', worden ondersteund door de Opleidingsfondsen van de paritaire subcomités.

Te vermelden is ook het belangrijke werk dat wordt verzet door het Opleidingsfonds van 'petit granit' (blauwe hardsteen), het CEFOMEPI (Centre de formation aux métiers de la pierre - Fonds voor vakopleiding voor de blauwesteensector). Het CEFOMEPI heeft drie soorten opleidingen te bieden: er is de voorbereidende opleiding voor groeveberoepen (vooral bedoeld voor jonge werkzoekenden van 18 tot 25 jaar); de voortgezette beroepsopleiding - in samenwerking met de groeves - in de vorm van specialisatiemodules; en tot slot ondersteuning voor de sociaal-professionele inschakeling van leerjongens.

Foto: E. Schelstraete, Fortea

4.2 De veiligheid op het werk

De voorbije jaren is de perceptie van veiligheid op het werk sterk geëvolueerd, in de zin dat veel meer wordt ingezet op bewustmaking en verantwoordelijkheid van iedereen. Ook onze sector heeft zijn sensibilisering voor veiligheid geïntensifieerd. Dankzij deze inspanningen en de betrokkenheid van het hele personeel noteren we een daling van het aantal ongevallen.

Tegenover een nagenoeg identiek aantal gepresteerde uren als in 2005, 2007 en 2009 merken we een lagere frequentiegraad, hoewel dit cijfer nog te hoog is in verhouding tot de 'nul'-doelstelling. Ook de ernstgraad kent een dalende lijn.

De preventieadviseurs van de verschillende groeves vergaderen om de drie maanden met het oog op een continue opvolging van deze thema's. Zij wisselen dan informatie uit over de diverse ongevallen.

Uitleg met betrekking tot de indicatoren

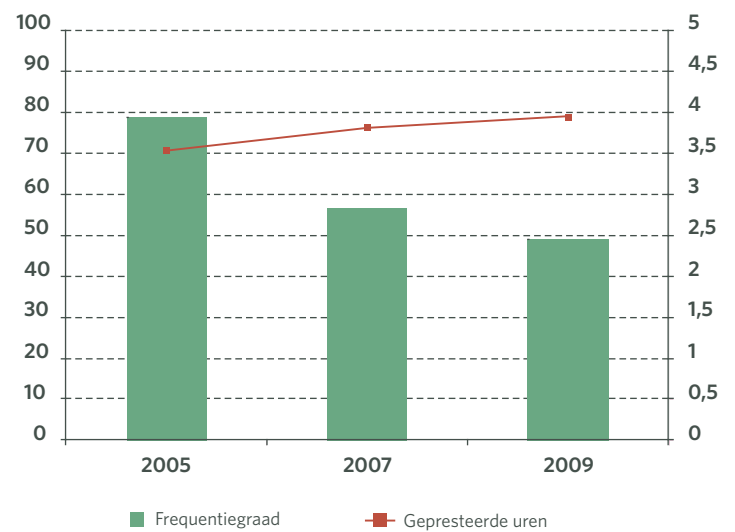
De frequentiegraad¹ staat voor het aantal ongevallen met dodelijke afloop of met tijdelijke of blijvende arbeidsongeschiktheid als gevolg, per miljoen gepresteerde uren. Dit getal wordt berekend door de som van alle ongevallen met minstens één dag arbeidsongeschiktheid of dodelijke afloop te vermenigvuldigen met 1.000.000 en dit product vervolgens te delen door het aantal uren blootstelling aan het risico van een arbeidsongeval. Dit gebeurt met de volgende formule: aantal ongevallen x 1.000.000 / aantal uren blootstelling aan het risico.

De ernstgraad¹ is de verhouding tussen het aantal dagen tijdelijke arbeidsongeschiktheid, vermenigvuldigd met 1.000, en het aantal uren blootstelling aan het ongevalrisico. Dit gebeurt met de volgende formule: aantal dagen tijdelijke arbeidsongeschiktheid x 1.000 / aantal uren blootstelling aan het risico.

De curve van de 'gepresteerde uren' geeft een indicatie van de representativiteit van de indicator. Met bijna vier miljoen uren dekt deze indicator 84 % van het contractuele personeel van onze bedrijven.

¹ definities van het Fonds voor Arbeidsongevallen www.faofat.fgov.be

Frequentiegraad van de arbeidsongevallen (met representativiteitsindicator) van 2005 tot 2009

Ernstgraad van de arbeidsongevallen (met representativiteitsindicator) van 2005 tot 2009

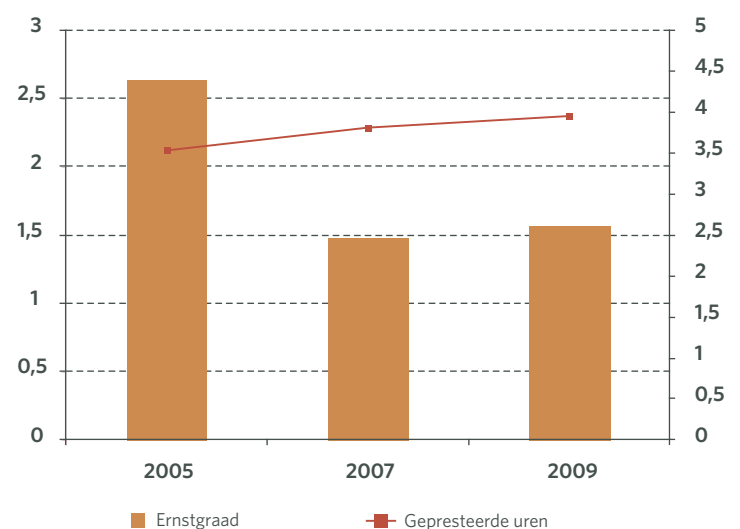

Foto: diatheek Carmeuse

4.3 De banden met de lokale gemeenschap

Om een groeve te ontwikkelen in harmonie met haar omgeving, moet men vanzelfsprekend ook een nauwe band tot stand brengen met de lokale gemeenschappen. De ontginningsindustrie is meestal sterk betrokken bij het omringende sociale weefsel. Didactische activiteiten, ontmoetingen met de buurtbewoners, deelname aan lokale feesten, steun aan sportclubs, samenwerking met bepaalde natuurverenigingen, ... Het zijn duizend-en-één manieren om zich volop te integreren in de filosofie van duurzame ontwikkeling.

Daarnaast is het altijd nuttig om de dingen te formaliseren, en om de engagementen van de sector schriftelijk te concretiseren. Dat is hetgeen de CRAEC (Commission Régionale d'Avis sur l'Exploitation des Carrières) zich tot doel stelt: via haar werkzaamheden wil ze de borg zijn voor de belangen van alle partijen.

De CRAEC heeft hiertoe een **charter van goed nabuurschap** opgesteld. De ondertekening van een dergelijk charter tussen exploitant en buurtbewoners, onder de auspiciën van de overheden, vormt zeker een extra stap om in een klimaat van vertrouwen een relatie van constructieve uitwisseling met een langetermijnvisie tot stand te brengen.

Het charter van goed nabuurschap is een echte 'Sesam' die de poort naar duurzame verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving rond de groeve moet openen, en dit zonder haar commerciële uitbating noch haar levensduur op de helling te zetten.

De CRAEC heeft ook een **checklist** gepubliceerd met alle acties die men kan ondernemen om het bedrijf te beheren vanuit een echte milieubezorgdheid. Het doel van deze checklist is zich ervan te vergewissen dat men echt aan alles heeft gedacht, ook aan bijzondere details, voor alle stappen in de levenscyclus van een groeve, vanaf het plan voor de opening tot de uiteindelijke herinrichting.

Deze twee elementen (charter + checklist) zijn als bijlagen toegevoegd aan de publicatie **'Les carrières en Wallonie, un monde à redécouvrir'**. Deze gids is een compleet en didactisch communicatie-instrument. Hij is grotendeels geïnspireerd op een eerdere brochure ('Riverains de carrières'), en voegt er bijgewerkte en vervolledigde informatie aan toe, in een nieuwe presentatie. Deze publicatie is beschikbaar op de website: <http://environnement.wallonie.be> (cf. rubriek 'info citoyens').

*Good practices***Goede contacten ontwikkelen met de buurtbewoners.**

De 'Carrières de La Préalles' onderhouden goede contacten met de inwoners van de gemeente Sprimont en vooral met de onmiddellijke omwonenden van de groeve. Dat heeft weinig te maken met toeval, maar wel degelijk alles met een hele rist activiteiten die de Directie heeft opgezet. Dit zijn enkele verhelderende voorbeelden van deze sociale dynamiek:

Op gemeentelijk niveau:

- Medewerking aan de organisatie van de 'Rencontres internationales de sculpture de Sprimont' die elk jaar in augustus plaatsvinden. Een tiental beeldhouwers wordt dan uitgenodigd om er hun vakkunde te demonstreren. Twee groeves (waaronder de 'Carrières de La Préalles') stellen steenblokken ter beschikking van de kunstenaars.
- Actieve deelname aan het 'Fête de la pierre' dat om de twee jaar plaatsvindt. Het betreft een klank- en lichtspel dat in een groeve wordt georganiseerd en waar iedereen gratis welkom is.

Op buurtniveau:

- Elk jaar wordt een drink georganiseerd waarbij de buurt welkom is in de groeve. Het is een aangenaam ontmoetingsmoment. De groeve-uitbaters stellen er hun kortetermijnplannen voor en luisteren ook naar de buurtbewoners. Zij kunnen dan ook de eventuele ongemakken aankaarten die worden veroorzaakt door de ontginningsactiviteit. Zo wordt de groeve-uitbater beter geïnformeerd en kan hij procedures invoeren om de meegedeelde hinder maximaal te vermijden.
- Om de vier jaar wordt een opendeurdag georganiseerd. Deze is vooral bedoeld voor de groeveklanten, de overheden en de onmiddellijke burens. Bij deze gelegenheid krijgen de genodigden een reeks uitzonderlijke evenementen aangeboden, zoals een 4x4-rit door de groeve of een helikoptervlucht.

Foto: diatheek la Pierre Bleue Belge

Fediex

Lid van Fortea
Vorstlaan 68, 1170 Brussel
Telefoon: 02 511 61 73
Fax: 02 511 12 84
e-mail: info@fediex.org

Foto: © J. Y. - Fotolia.com

Dit verslag werd gedrukt op papier met 'ECF'-certificaat (chloorvrij gebleekte papierpulp), gefabriceerd in fabrieken met ISO 9001- en ISO 14001-certificaat voor het leefmilieu. Fabrieken ingeschreven in het 'Forest Stewardship Council'-programma: internationaal orgaan, vooral ondersteund door milieugroeperingen zoals Greenpeace of het WWF, die het ecologisch beheer van de bossen garanderen.